

**Πειραματικό Δ.Σ. Φλώρινας**

**Υπεύθυνη εκπαιδευτικός : Πουγαρίδου Παρασκευή**

**Τάξη : Β΄**

**«Ψέματα ή αλήθεια, έτσι λεν τα παραμύθια»**

### **1. Σύνομη περιγραφή του προγράμματος**

Η ανάγκη να καλλιεργηθεί η αγάπη για τη λογοτεχνία και για την ανάγνωση, ωθεί τους εκπαιδευτικούς στην προώθηση προγραμμάτων φιλιανγνωσίας. Στην περίπτωση αυτή, το παραμύθι μπαίνει στο επίκεντρο ενός προγράμματος που φιλοδοξεί να ξεναγήσει τους μαθητές στον φαντασιακό κόσμο μεγάλων Ελλήνων δημιουργών, να τους αποκαλύψει τα μυστικά της συγγραφής μέσα από δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, και κυρίως να τους καλλιεργήσει μια θετική στάση απέναντι στην ανάγνωση. Το παραμύθι αποτελεί ένα ευέλικτο και λειτουργικό εργαλείο που θα ενισχύσει την προσέγγιση των μαθητών με τη λογοτεχνία. Με εφελτήριο το παραμύθι οι μαθητές απολαμβάνουν τον μύθο, δραματοποιούν τα δρώμενα, απεικονίζουν όσα φαντάστηκαν...

### **2. Κριτήρια επιλογής θέματος**

Το παραμύθι αφενός επιδιώκει να προσφέρει στους μαθητές αισθητική απόλαυση και αφετέρου να προκαλέσει ποικίλα συναισθήματα (Παπαδάτος 2009). Μέσω της μυθοπλασίας προβάλλει, θίγει, σχολιάζει φαινόμενα, καταστάσεις, ζητήματα, προβλήματα που αφορούν τόσο στα κοινωνικά σύνολα, όσο και στον κάθε αναγνώστη χωριστά με αποτέλεσμα να αποτελεί μια μορφή διαμεσολάβησης ανάμεσα στον μαθητή και στον ιστορικό-κοινωνικό του χώρο (Κατσίκη-Γκίβαλου 2007: 214). Προμηθεύει τους μαθητές με νέες εμπειρίες για διάφορα γεγονότα που μπορεί να συναντήσουν στην πραγματική ζωή, τους παρέχουν νέες πληροφορίες, τους εξηγούν θέματα που τους προκαλούν περιέργεια και εστιάζουν σε συγκεκριμένα θέματα, λαμβάνοντας υπόψη τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους (Μαλαφάντης 2014). Μέσω των

πρακτικών της αναδιήγησης και της δραματοποίησης καλλιεργείται η μητρική γλώσσα, ο διάλογος και η γλωσσική έκφραση, ενώ διευρύνεται το λεξιλόγιο των μαθητών (Ντούλια 2010, Καψωμένος 2003, Κανατσούλη 2002, Σιβροπούλου 2003, Μαλαφάντης 2006).

### **3. Σκοπός και στόχοι**

**3.1. Σκοπός:** Ένα πρόγραμμα φιλιαναγνωσίας φιλοδοξεί να διαμορφώσει ενεργητικούς δέκτες της λογοτεχνίας. Μαθητές, και αργότερα ενήλικες, που διατηρούν θετική στάση απέναντι στο βιβλίο και την ανάγνωση. Στους ειδικότερους στόχους του συγκεκριμένου προγράμματος εγγράφονται:

Γνωστικοί στόχοι:

- α) η ανάγνωση ελληνικών παραμυθιών ιδιαίτερης σημασίας για το αξιακό τους περιεχόμενο
- β) η καλλιέργεια της ικανότητας ακρόασης,
- γ) η αφήγηση των ιστοριών που οι μαθητές διάβασαν με τοποθέτηση των γεγονότων σε χρονολογική σειρά,
- δ) η περιληπτική απόδοση του νοήματός τους,
- ε) η ασυνείδητη βελτίωση του λεξιλογίου τους,
- στ) η επινόηση και η συγγραφή ιστοριών,
- ζ) η άσκηση στην εκφραστική ανάγνωση με κατανόηση.

Συναισθηματικοί στόχοι:

- α) η ενίσχυσή τους στην έκφραση συναισθημάτων, απόψεων, φόβων ή ιδεών για τον κόσμο που τους περιβάλλει,
- β) η επαφή με ηθικές αξίες, ιδανικά και υγιή πρότυπα,
- γ) η ενίσχυσή τους στην αυτοέκφραση, η καλλιέργεια της φαντασίας και η δημιουργική έκφραση.

### **4. Πεδία σύνδεσης με το Πρόγραμμα Σπουδών**

Πρόκειται για ένα πρόγραμμα φιλιαναγνωσίας που απευθύνεται σε μαθητές μικρών τάξεων και συνδέεται με τα αντικείμενα:

- α) της Γλώσσας, μέσω της παραγωγής προφορικού κα γραπτού λόγου
- β) της θεατρικής αγωγής, μέσω της δραματοποίησης των δρώμενων της ιστορίας
- γ) των εικαστικών, μέσω της εικονογράφησης της επεξεργαζόμενης ιστορίας.

## **5. Πορεία δραστηριοτήτων**

Κριτήριο επιλογής των υπό πραγμάτευση παραμυθιών έγινε ο δημιουργός ή το θέμα. Έλληνες δημιουργοί που έγραψαν ξεχωριστές για τον ηθικό τους κώδικα ιστορίες, φιλοξενήθηκαν στη σχολική αίθουσα.

Η εκπαιδευτικός έτσι συνέταξε έναν κατάλογο παραμυθιών που είχαν συντάξει Έλληνες παραμυθάδες. Σε κάποιες περιπτώσεις επιλέχθηκαν και διηγήματα, μιας και αποτελούσαν δείγματα εξαιρετικής λογοτεχνικότητας. Κάθε εβδομάδα αφιερωνόταν ένα διδακτικό δίωρο σε ένα νέο παραμύθι ή σε έναν νέο παραμυθά. Αφού η εκπαιδευτικός διάβαζε το παραμύθι στους μαθητές, ακολουθούσε η από κοινού επεξεργασία των νοημάτων του. Στη διάρκειά της οι μαθητές καλούνταν να αναδιηγηθούν το περιεόμενό του, να εστιάσουν σε ιδιαίτερα σημεία της ιστορίας, να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν τη συμπεριφορά των πρωταγωνιστών της.

Στη συνέχεια λάμβαναν χώρα οι δραστηριότητες δημιουργικής γραφής. Οι μαθητές άλλαζαν την αρχή, τη μέση ή το τέλος της ιστορίας, τη συμπεριφορά των πρωταγωνιστών της, έμπλεκαν τους ήρωες διάφορων παραμυθιών σε νέες δικές τους ιστορίες, γίνονταν οι ίδιοι παραμυθάδες.

Η δραματοποίηση αποτελούσε μία από τις πιο ευχάριστες και τις πιο δημιουργικές διαδικασίες κατά την επεξεργασία του παραμυθιού. Οι μαθητές υποδύονταν ρόλους, αναπαριστώντας περιστατικά της ιστορίας, ζωντανεύοντάς την δίνοντας τη δική τους ερμηνεία.

Η επεξεργασία του παραμυθιού ολοκληρωνόταν με την εικαστική απεικόνιση, την εικονογράφηση του υπό επεξεργασία παραμυθιού, και διαμόρφωση του «δικού τους βιβλίου» μέσα στην τάξη.

Ο ακόλουθος πίνακας περιλαμβάνει τον κατάλογο των παραμυθιών και των δημιουργών με τα οποία ασχοληθήκαμε:

<b>Δημιουργός</b>	<b>Παραμύθια</b>
Παραδοσιακό	Οι δώδεκα μήνες
Παραδοσιακό	Η γλάστρα με τον βασιλικό
Βαρβαρούση Λήδα	Ένας πολύ γλυκός...λύκος!
Μπαμπέτα Ιωάννα	Ο βασιλιάς λύκος
Ερρίκος Καλύβας	Ο βεδουίνος
	Μια αρκούδα στο τσίρκο μια φορά
	Η πραγματική ιστορία του τζίτζικα και του μέρμηγκα
	Ο γαϊδαράκος και ο κακός αγρότης
	Η έξυπνη κοτούλα
	Το κουνελάκι κι ο παππούλης
Μπάμπης Δερμιτζάκης	Ποντικοβασίλειο (Από τον χορό της βροχής)
	Ο τελευταίος περίπατος στο δάσος (Από τον χορό της βροχής)
Ευγένιος Τριβιζάς	Το όνειρο του σκιάχτρου
	Το ποντικάκι που ήθελε να αγγίξει ένα αστεράκι
	Η Πουπού και η Καρλότα
Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης	Η Σταχομαζώχτρα (διήγημα)
	Το χριστόψωμο (διήγημα)
Γεώργιος Βιζυηνός	Ο Τρομάρας (διήγημα)

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1994). *Γλωσσικό υλικό για το Νηπιαγωγείο: Από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Αναγνωστόπουλος, Β. Δ. (1997). *Τέχνη και τεχνική του παραμυθιού*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αναγνωστόπουλος, Β. (2004). Δημιουργικές αναγνώσεις στην εκπαίδευση, στο Α. Κατσιώκη-Γκίβαλου (επιμ.) (σσ. 303-307). *Η Λογοτεχνία Σήμερα. Όψεις, Αναθεωρήσεις, Προοπτικές*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Αποστολίδου, Β. & Χοντολίδου, Ε. (1999). *Λογοτεχνία και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Δάρδανος.
- Ασωνίτης, Π. (2001). *Η εικονογράφηση στο βιβλίο παιδικής λογοτεχνίας*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αυδίκος, Ε. Γ. (1997). *Το λαϊκό παραμύθι: Θεωρητικές προσεγγίσεις* (2η έκδ.). Αθήνα: Οδυσσέας.
- Αυδίκος, Ε. Γ. (1999). *Μια φορά κι έναν καιρό... Αλλά, μπορεί να γίνει και τώρα. Η εκπαίδευση ως χώρος διαμόρφωσης παραμυθιάδων*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Βαρβαρούση, Λ. (2001). *Ένας πολύ γλυκός... λύκος!* Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Bettelheim, B. M. (1995). *Η γοητεία των παραμυθιών: Μια ψυχαναλυτική προσέγγιση* (μτφρ. Ε. Αστερίου). Αθήνα: Γλάρος.
- Bouiller, C. (2004). *Ένας λύκος γλυκουλύκος*. Αθήνα: Μίνωας.
- Collins, F. (1999). "The use of traditional storytelling in education to the learning of literacy skills". *Early Child Development and Care*, 152, 77-108.
- Collins, L. (2010). "Autonomy and authorship: Storytelling in children's picture books". *Hypatia*, 25, 174-195.
- Γιαννικοπούλου Α. (1998). *Από την προανάγνωση στην ανάγνωση*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2001). «Εικονογραφημένα παιδικά βιβλία: Η αναγνωσιμότητα των εικόνων από παιδιά προσχολικής ηλικίας» στο *Η συγγραφή και η εικονογράφηση*, Αθήνα: Καστανιώτης.
- Γιαννικοπούλου, Α. (2008). *Στη χώρα των χρωμάτων. Το Σύγχρονο Εικονογραφημένο παιδικό Βιβλίο*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Γρόσδος, Σ. (2014). *Δημιουργικότητα και Δημιουργική γραφή στην Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Δελώνης, Α. (1993). «Οι Ήρωες των κόμικς» στο *Σύγχρονο Σχολείο* 14, 116.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind, The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1992). *Multiple intelligences: the theory in practice*. New York: Basic Books.
- Καλογήρου, Τ. & Λαλαγιάννη, Κ. (επιμ.) (2007). *Η Λογοτεχνία στο Σχολείο. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Διδακτικές Εφαρμογές στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*. Αθήνα: Τυπωθήτω-Δάρδανος.
- Κανατσούλη, Μ. (1997). *Εισαγωγή στη Θεωρία και Κριτική της Παιδικής Λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

- Κανατσούλη, Μ. (2002). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Καρπόζηλου, Μ. (1994). *Το παιδί στη χώρα των βιβλίων*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Κατσιή – Γκίβαλου, Ά. (1995). *Το Θαυμαστό Ταξίδι. Μελέτες για την Παιδική Λογοτεχνία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Κατσιή – Γκίβαλου, Ά. (2007). *Η παιδική λογοτεχνία στην εκπαίδευση*. Βόλος: Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού ΠΤΠΕ Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.
- Κατσιή – Γκίβαλου, Ά. (2009). *Φιλολογικές διαδρομές Γ΄. Δημιουργοί και αναγνώστες*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Καψωμένος, Ε. (2003). *Αφηγηματολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Kellogg, R.T. (1994). *The psychology of writing*. Oxford University Press.
- Κιτσαράς, Γ. (1993). *Το εικονογραφημένο βιβλίο στη νηπιακή και πρωτοσχολική ηλικία*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Κωτόπουλος, Τ. (2011). Από την ανάγνωση στη λογοτεχνική ανάγνωση και την παιγνιώδη διάθεση της Δημιουργικής Γραφής, στο Γ. Παπαντωνάκης & Τ. Κωτόπουλος (επιμ.) (σσ. 21-36) *Τα ετεροθαλή*. Αθήνα: Ίων.
- Κωτόπουλος, Τ. (2012). «Η «νομιμοποίηση» της Δημιουργικής Γραφής» στο *Κείμενα 15*. Διαθέσιμο στο [http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?view=article&catid=59%3Atefxos15&id=257%3A15-kotopoulos&option=com\\_content&Itemid=95](http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?view=article&catid=59%3Atefxos15&id=257%3A15-kotopoulos&option=com_content&Itemid=95). Τελευταία προσπέλαση: 10/5/2017.
- Λογισμικό Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για τη Γλώσσα Α΄ και Β΄ δημοτικού. Διαθέσιμο στο <http://ts.sch.gr/repo/online-packages/dim-glossa-a-b/start.html>.
- Μαλαφάντης, Κ. (2006). *Το Παραμύθι στην εκπαίδευση. Ψυχοπαιδαγωγική διάσταση και αξιοποίηση*. Αθήνα: Ατραπός.
- Μαλαφάντης Κ. (2014). *Το παραμύθι και η δημιουργικότητα των παιδιών*. Διαθέσιμο στο <http://keimena.ece.uth.gr/main/t18/04-malafantis.pdf>.
- Μερακλής Μ., Παπαντωνάκης Γ., Καπλάνογλου Μ., Αναγνωστόπουλος Β., Αυδίκος Ε., Μωραΐτη Τ., Μαλαφάντης Κ., Παμουκτσόγλου Α., Γεργατσούλης Β., Κατσαδώρας Γ. (2007). *Η παιδαγωγική και διδακτική αξιοποίηση του παραμυθιού*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μερακλής, Μ. Γ. (2012). *Το λαϊκό παραμύθι, Διδακτικές προτάσεις για νηπιαγωγούς και δασκάλους*. Αθήνα: Διάδραση.
- Μούσιου-Μυλωνά, Ο. & Πουγαρίδου Π. (2018). «Ένας καλλιεργημένος λύκος»: Πρόγραμμα φιλιανγνωσίας για την πρωτοσχολική εκπαίδευση. Πρακτικά 2ου Πανελληνίου συνεδρίου εκπαιδευτικών Δυτικής Μακεδονίας: «Σχολείο για μια σύγχρονη κοινωνία αλληλεγγύης».
- Μπαμπέτα, Ι. (2012). *Ο βασιλιάς λύκος*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Μπενέκος, Α. (1981). *Το εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο*. Αθήνα: Δίπτυχο.
- Ντούλια, Αθ. (2010). «Διδάσκοντας μέσα από τα παραμύθια: Δυνατότητες – όρια – Προοπτικές». Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο με θέμα «Μαθαίνω πώς να μαθαίνω», 7-9 Μαΐου 2010. Διαθέσιμο στο [http://www.elliepek.gr/documents/5o\\_synedrio\\_eisigiseis/Ntoulia\\_Athina.pdf](http://www.elliepek.gr/documents/5o_synedrio_eisigiseis/Ntoulia_Athina.pdf)
- Παπαδάτος, Γ. (2009). *Παιδικό βιβλίο και φιλιανγνωσία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

- Παπανούτσος, Ε. (1980). «Το παραμύθι», *Εφήμερα, Επίκαιρα, Ανεπίκαιρα*. Αθήνα: Ίκαρος.
- Rennart, G. (1998). *Ο καλόκαρδος λύκος*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Rennart, G. (1999). *Το γεύμα των λύκων*. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Ράπτης, Δ. Ελ. (2008). «Η παιδαγωγική και διδακτική σημασία των λαϊκών αφηγήσεων στη σύγχρονη μαθησιακή διαδικασία» στο *Παιδαγωγική – Θεωρία και Πράξη*, 2, 133-152.
- Ροντάρι, Τ. (2003). *Η Γραμματική της Φαντασίας: Εισαγωγή στην Τέχνη να Επινόεις Ιστορίες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σιβροπούλου, Ρ. (2003). *Ταξίδι στον κόσμο των εικονογραφημένων μικρών ιστοριών. Θεωρητικές και διδακτικές διαστάσεις*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σουλιώτης, Μ. (2012). *Δημιουργική Γραφή, Οδηγίες Πλεύσεως*. Κύπρος: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού. Διαθέσιμο στο [http://dideanatol.att.sch.gr/perival/FAKELOS\\_LOGOTECHNIA/DimiourgikiGرافي-OdigiesPlefseos.pdf](http://dideanatol.att.sch.gr/perival/FAKELOS_LOGOTECHNIA/DimiourgikiGرافي-OdigiesPlefseos.pdf).
- Σπαντιδάκης, Ι. (2004). *Προβλήματα παραγωγής γραπτού λόγου παιδιών σχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σπινκ, Τ. (1990). *Τα παιδιά ως αναγνώστες*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Στερ, Φ. (1998). *Λύκε, λύκε, σ' αγαπώ*. Αθήνα: Μίνωας
- Τριβιζάς, Ε. (1993). *Τα τρία μικρά λυκάκια*. Αθήνα: Μίνωας
- Tsitsani, P., Psyllidou, S., Batzios, S. P., Livas, S., Ouranos, M., & Cassimos, D. (2011). "Fairy tales: a compass for children's healthy development—a qualitative study in a Greek island". *Child: Care, Health and Development*, 38(2), 266-272.
- Τσιλιμένη, Τ. (2007). *Εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο. Όψεις και Όψεις*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

### ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

#### Α) Εικονογράφηση του παραμυθιού *Ο βεδουίνος του Ερρίκου Καλύβα*









**Β) Εικονογράφηση του παραμυθιού *Το κουνελάκι κι ο παππούλης του Ερρίκου Καλύβα***



